NOTE

[1]Monedele se află la CNBAR.
[2]M.C. Soutzu, AARMSI, 35, 1913, p. 365, nr. 18.
[3]MIB, I, p. 104, nr. 20 şi p. 11.
[4]V. Butnaru, ArhMold, 12, 1988, p. 135.
[5]*Ibidem*, p. 137.
[6]La Sucidava vârful este atins după 324; vezi Gh. Poenaru Bordea, Dacia, N.S., 14, 1970, p. 251-295 şi SCN, 6, 1975, p. 69-106.
[7]V. Butnaru, *op. cit.*, p. 139.
[8]Idem, BSNR, 77-79, 1983-1985, nr. 181-183 şi 199-237.
[9]C. Preda, SCIVA, 26, 1975, 4, p. 441-485; V. Butnaru, ArhMold, 11, 1987, p. 114-140; 12, 1988, p. 131-196; 14, 1991, p. 67-107.

DÉCOUVERTES INEDITES DE MONNAIES ROMAINES ET BYZANTINES

RÉSUMÉ

L'auteur présente 19 monnaies, dont 17 bronzes et 2 deniers romains (1 denier républicain de A. Postumius Albinus, découvert à Limanu, dép. de Constanţa et un autre, impérial, de Marc Aurèle, découvert à Turnu Severin).

Les 17 monnaies de bronze ont été trouvées à: Buzău, 2 ex. (Constantin I et Constance); dans le dép. de Dolj, à proximité du Danube-1 ex. (Heraklius Ier); à Limanu, dép. de Constanţa-7 ex. (2 Callatis: 1 autonome, 1 Iulia Domna; 1 Markianopolis: Caracalla et Geta; 3 pièces romaines impériales: 1 Diocletien, 1 Licinius, 1 Constantinopolis; une monnaie byzantine de Justin I [er]). Les autres 6 monnaies de ce groupe proviennent de : Piteşti, dép. d'Argeş-1 ex. (Macédoine); Turnu Severin-3ex. (1 Hadrien, 1 Faustine I [ère], 1 Constantius II); Udeni, comm. de Călineşti, dép. d'Argeş-1 ex. (Constantius II); Voivodeni, comm. de Bârsa, dép. d'Arad-1 ex. (Constantius II).

La monnaie n° 6 est une variante au catalogue de B. Pick, nr. 313, par l'éphigie de Julia Domna (à cheveux en chignon) et par la distribution des légendes. Nous signalons aussi une rarité numismatique, la pièce de Justin I [er] (n° 11), qui a été émise à Constantinople, dans l'officine Γ. W. Hahn signale un exemplaire similaire dans la collection Goodacre d'Ashmolean Museum (Oxford).

EXPLICATION DE LA FIGURE

Fig. 1. Monnaies découvertes à Limanu, dép. de Constanţa.

MONEDE GRECEŞTI, ROMANE ŞI BIZANTINE DESCOPERITE ÎN DOBROGEA

ADRIAN POPESCU şi *MIHAI IONESCU*

Publicarea monedelor descoperite întâmplător, cum este şi cazul celor de mai jos, şi-a dovedit importanţa arheologică şi numismatică, mai ales atunci când acestea sunt singurele documente care pun în evidenţă urme de locuire, adăugându-se descoperirilor mai vechi sau îmbogăţind cu noi puncte harta arheologică a Dobrogei. Monedele publicate aici au fost adunate la date diferite de către cel de-al doilea semnatar al acestei contribuţii [1], prezentarea lor fiind făcută pe localităţi în ordine alfabetică.

I. ARSA, COM. ALBEŞTI, JUD. CONSTANŢA

În curtea lui C. Chelu aflată lângă biserică a fost găsită întâmplător o monedă de la:

Iustinian I

1. AE ↖ 6,15 g; 25,9 x 27,4 mm.
K; ⚲; XXII = 548/9
DOW, I, p. 149, nr. 239, Antiochia, clasa C.

În acest loc a fost observat şi material ceramic de epocă romano-bizantină fiind posibil ca în acest punct să existe o aşezare, satul Arsa fiind cunoscut până acum în special pentru materialele arheologice de epocă elenistică [2], iar mai recent de aici provenind o monedă medievală [3].

II. CONSTANŢA

Pe parcursul mai multor ani şi în diferite puncte situate pe suprafaţa cetăţii antice sau în imediata ei apropiere au fost descoperite mai multe monede greceşti, romane şi bizantine.

Tomis: autonomă

2*. AE ↑ fragmentară; două contramărci pe avers.
Regling, p. 646, nr. 2460, prima serie de monede autonome.
Descoperită pe str. Mircea cel Bătrân.

BSNR, LXXXVI–LXXXVII, 1992–1993, p. 323–328

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

Tomis: autonomă

3. AE ↗ 6,19 g; 20,7 mm.
Regling, p. 646, nr. 2461, a doua serie de monede autonome.
Descoperită pe str. Sulmona.

Aurelian

4*. Ant. ↓ 3,55 g; 19,4 x 23,9 mm.
Av. [I]MP C AVRELIANVS AVG ✻XVI
Rv. CONCO[R]DIA MILITVM
RIC, V, 1, p. 292, nr. 244 (3F), Siscia, perioada a III-a.
S. Estiot, TM, 5, 1983, p. 83, nr. 509, Siscia, em. a 6-a, toamna anului 273.
Descoperită pe str. Mircea cel Bătrân în apropiere de sinagogă.

Iustin I şi Iustinian I

5*. AE ↗ 15,14 g; 29 x 31,5 mm.
M; CON; B; ✻†
DOW, I, p. 59, nr. 10 a, Constantinopol, 4 IV-1 VIII 527, la noi în legenda de pe avers A/C.
MIB, I, p. 107, nr. 4 (B), Constantinopol, 4 IV-4 VIII 527.
Descoperită pe str. Mircea cel Bătrân în afara zidului de incintă.

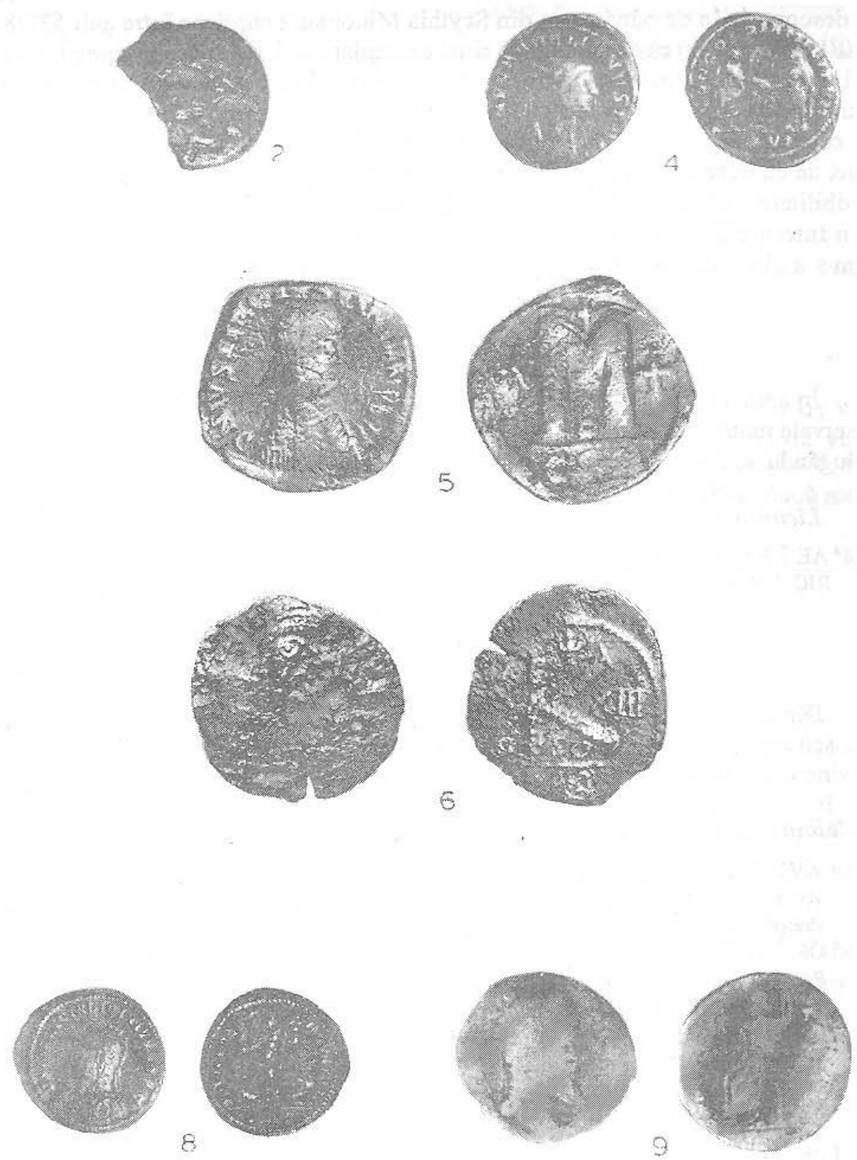
Iustinian I

6*. AE ↙ 10,06 g; 27 x 30,5 mm.
K; KAR; SO; XIII = 539/40.
DOW, I, p. 165, nr. 294, Cartagina.
MIB, I, p. 126, nr. 196, Cartagina.
Passim, 1984.

Iustinian I

7. AE ↓ 9,23 g; 28,3 x 29,8 mm.
K; NI; XЧ = 541/2
DOW, I, p. 120, nr. 141, Nicomedia.
MIB, I, p. 119, nr. 116b, Nicomedia, unde se trimite în mod eronat la DOW 142.
Descoperită pe str. Mircea cel Bătrân în afara zidului de incintă.

Spre deosebire de alte centre, monedele greceşti, romane şi bizantine descoperite la Constanţa sunt foarte numeroase şi s-au bucurat de o publicare susţinută în diverse reviste [4], iar în ultima vreme, la mai vechiul articol asupra unei colecţii de monede bizantine formată la Constanţa [5], adăugându-se un important studiu al circulaţie monedei romane târzii [6]. Prima monedă din acest grup (nr. 2) are aplicate pe avers, peste capetele Dioscurilor, două contramărci: una în centru reprezentând un cap cu văl spre dreapta, iar cealaltă, mai mică, un cap cu cască (?), tot spre dreapta. O piesă importantă datorită raritătii ei, cât şi datorită faptului că are locul de descoperire precizat este cea emisă în timpul domniei comune a lui Iustin I şi Iustinian I (nr. 5). Tot din această perioadă este cunoscută din sudul Dobrogei o altă piesă [7], exemplarul aici publicat având însă locul de descoperire cunoscut. La această monedă remarcăm legenda de pe avers care prezintă o particularitate prin faptul că literele AV apar în ligatură. Un alt exemplar făcând parte dintr-o categorie de asemenea prezentă în număr foarte redus în descoperirile din Scythia Minor [8] este cel de la Iustinian (nr. 6) emis la Cartagina în anul 539/40.

Pl. I. Monede de la Constanţa (2, 4-6), Cotu Văii (8) şi Limanu (9).

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

De notat că datele emiterii celor patru monede emise de acest atelier, cunoscute în descoperirile de până acum din Scythia Minor sunt cuprinse între anii 537/8 - 540/1 [9]. Observăm că din totalul de cinci exemplare cu loc de descoperire precizat, trei, cele de la Tropaeum Traiani [10], Histria [11] şi cel de mai sus, au fost emise în anul 539/40, cel de la Pecineaga fiind bătut în anul precedent reformei din 538 [12], iar celălalt exemplar, de la Histria, în 540/1 [13]. Dată fiind această concentrare a datei de emitere a celor cinci monede bătute de atelierul cartaginez, nu excludem posibilitatea sosirii lor la aceeaşi dată sau într-un interval de timp foarte restrâns prin intermediul unor participanţi la acţiunile militare din nordul Africii aşa cum s-a observat mai demult pentru teritoriile sud-dunărene [14].

III. COTU VĂII, COM. ALBEŞTI, JUD. CONSTANŢA

În anul 1991 a fost găsită o monedă romană târzie pe un teren unde au fost observate materiale arheologice care ar putea aparţine unei aşezări contemporane, adăugându-se astfel la cele mai demult cunoscute, însă din perioada elenistică [15].

Licinius II

8* AE ↑ 3,18 g; 20,8 mm.
RIC, VII, p. 548, nr. 54, Heraclea, anii 321-324. — X / IIΓ / [SM] HΓ

IV. LIMANU, JUD. CONSTANŢA

Din această localitate, aflată în imediata apropiere de vechiul Callatis, cunoscută pentru numeroasele monede izolate [16] ca şi pentru un posibil tezaur [17], provine o monedă colonială descoperită în curtea cetăţeanului Vilău Alexandru:

Callatis: Septimius Severus

Av. AVT KA CЄΠ - CЄ[VHP]O[C ΠЄP -T]. Cap laureat spre dreapta
Rv. KAA [AA - TIANΩN]. Sarapis cu kalathos, aşezat pe tron, spre dreapta, ţine în mâna dreaptă o pateră, iar în stânga un sceptru lung. Sus în câmpul stâng Є.
9* OR ↓ 11,87 g; 25,3 x 26,3 mm.
Pick, -.
W. Knechtel, BSNR, 5, 1908, 14, p. 32, nr. 8.
L. Ruzicka, NZ, 50, 1917, p. 93, nr. 301 a; pe avers puncte în legendă.
R. Ocheşeanu, Gh. Papuc, Pontica, 5, 1972, p. 467, nr. 7.
B. Mitrea, Gh. Poenaru Bordea, *Corpus de monede vest pontice. I. Callatis,* mss. tip 2, avers 1 cu revers 2; în catalog sunt menţionate 27 de exemplare.

V. TROESMIS (IGLIŢA, COM. TURCOAIA, JUD. TULCEA)

Pe suprafaţa celor două cetăţi şi din imediata lor apropiere au apărut numeroase monede elenistice, romane şi bizantine[18], acestora din urmă adăugându-li-se acum alte trei descoperite în anul 1986 pe plaja Dunării, între cele două fortificaţii:

Vasile al II-lea şi Constantin al VIII-lea

10. AE ↓ 7,80 g; 24,6 x 28 mm.
DOW, III, 2, p. 66, clasa A2, var. 24 a sau p. 665, var. 39; p. 666, var. 40; p. 667, var. 40 a; p. 668, var. 40 b; anii 976 (?) - cca. 1030/5.

Roman al III-lea

11. AE ↓ fragmentară
DOW, III, 2, p. 676, clasa B, anii cca 1030/5-1042 (?).

Imitaţie latină, modul mic, Constantinopol, tip A

12. AE ? 0,76 g; 12 x 14 mm.
Hendy, p. 198, pl. 29, 1-3.

VI. VÂRTOP, COM. ALBEŞTI, JUD. CONSTANŢA

Ca şi satele Arsa şi Cotu Văii, Vârtop aparţine din punct de vedere administrativ de comuna Albeşti unde sunt cunoscute importante vestigii arheologice de epocă elenistică [19] cât şi monede greceşti şi romane [20]. De pe teritoriul satului provin, fără detalii privind locul de descoperire, două monede romane târzii:

Constantius II

13. AE ↑ 1,01 g; 15,1 mm.
LRBC, I, 1474, Alexandria, anii 341-346.
RIC, VIII, p. 541, nr. 33, Alexandria, anii 347-348. — [S]MALΓ ?

Valens

14. AE ↘ 1,78 g; 13,9 x 15,7 mm.
Tip SECVRITAS REIPVBLICAE, anii 364-378.

Aceste două monede, indiferent dacă au fost sau nu găsite în acelaşi loc, sunt primele mărturii antice apărute pe teritoriul satului şi ar putea atesta existenţa unei locuiri contemporane.

NOTE

[1] Monedele urmează a fi donate Cabinetului numismatic al Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan" împreună cu alte piese provenind din judeţul Constanţa.

[2] M. Gramatopol, Gh. Poenaru Bordea, Dacia, N.S., 13, 1969, p. 267, nr. 1178; M. Irimia, Pontica, 6, 1973, p. 52-53, nr. 1-6. Cel de-al doilea semnatar al acestui articol a observat şi în alte puncte din apropierea satului materiale arheologice de epocă romană, romano-bizantină ca şi feudale timpurii.

[3] Antoaneta Vertan, G. Custurea, Pontica, 25, 1992, p. 384, nr. 1398.

[4] Vezi B. Mitrea, Dacia N.S., 5, 1961, p. 591, nr. 51; 7, 1963, p. 597, nr. 49-50; 10, 1966, p. 412, nr. 49; 11, 1967, p. 386, nr. 48; 12, 1968, p. 446, nr. 4, p. 453, nr. 52-53; 14, 1970, p. 467-469, nr. 4, p. 477, nr. 55, p. 482, nr. 91; 15, 1971, p. 412, nr. 102; 16, 1972, p. 365, nr. 31-32; 17, 1973, p. 405, nr. 7, p. 407, nr. 29;19, 1975, p. 310, nr. 7a, p. 316, nr. 96, p. 319, nr. 4-5; 20, 1976, p. 288, nr. 9; 21, 1977, p. 378, nr. 49a, p. 380, nr. 119; 22, 1978, p. 366, nr. 34; 23, 1979, p. 373, nr. 45; 24, 1980, p. 372, nr. 4, p. 373, nr. 41, p. 375, nr. 90, p. 376, nr. 141; 25, 1981, p. 382, nr. 12; 28, 1984, p. 188, nr. 128; 29, 1985, p. 172, nr. 26; Gh. Poenaru-Bordea, B. Mitrea, Dacia, N.S., 34, 1990, p. 304, nr. 48; 35, 1991, p. 220-221, nr. 34-35; 36, 1992, p. 203, nr. 31; de asemenea vezi şi *Cronica descoperirilor monetare*, în Pontica, semnată de R. Ocheşeanu şi Gh. Papuc, iar mai recent de Antoaneta Vertan şi G. Custurea.

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com

[5] Gh. Poenaru Bordea, Al. Popeea, SCIVA, 27, 1976, 2, p. 215-229.

[6] Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheşeanu, în *Actes du XIe Congrès International de Numismatique organisé à l'occasion du 150-e anniversaire de la Société Royale de Numismatique de Belgique, Bruxelles, 8-13 september 1991*, II, Louvain-la-Neuve, 1993, p. 355-370.

[7] Ileana Băncilă, SCN, 1, 1957, p. 417-418.

[8] Vezi Gh. Poenaru Bordea , R. Ocheşeanu, A. Popescu, *Monede greceşti, romane şi bizantine din Dobrogea în colecţia Muzeului din Brăila*, mss., 1994, nota 119.

[9] C. Preda, H. Nubar, *Histria III. Descoperirile monetare 1914-1970*. Bucureşti, 1973, p. 207, nr. 1795-1976 (H. Nubar); Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheşeanu, Al. Popeea, *Monedele bizantine din colecţia Muzeului de Istorie Naţională şi Arheologie din Constanţa*, mss., 1977, nr. 445-446; mulţumim şi pe această cale autorilor pentru datele oferite.

[10] Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheşeanu, Al. Popeea, *op. cit.*, nr. 446.

[11] C. Preda, H. Nubar, *op. cit.*, p. 207, nr. 1795 (H. Nubar).

[12] Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheşeanu, Al. Popeea, *op. cit.*, nr. 445.

[13] C. Preda, H. Nubar, *op. cit.*, p. 207, nr. 1796 (H. Nubar).

[14] J. Jouroukova, Arheologija- Sofia, 6, 1964, 1, p. 7-9.

[15] M. Irimia, Pontica, 6, 1973, p. 52; idem, Pontica, 13, 1980, p. 89.

[16] B. Mitrea, Dacia, N.S., 11, 1967, p. 387, nr. 55, p. 389, nr. 76; 13, 1969, p. 541, nr. 8; 15, 1971, p. 408, nr. 74; vezi şi V.E. Petac, în acest volum. p. 319-320.

[17] I. Dimian, SCN, 1, 1957, p. 202; O. Iliescu, Elena Isăcescu, Constanţa Jecu, CreştCol, 51, 1975, p. 32-33.

[18]. B. Mitrea, Dacia, N.S., 24, 1980, p. 376, nr. 146; 25, 1981, p. 383, nr. 39; 28, 1984, p. 186, nr. 40; R. Ocheşeanu. Gh. Papuc, Pontica, 6, 1973, p. 367, nr. 178; iidem, Pontica, 9, 1976, p. 231, nr. 626; E. Oberländer-Târnoveanu, Pontica, 11, 1978, p. 80, nr. 39-40; idem, Peuce, 8, 1980, p. 248-280 şi 287-288.

[19] A.V. Rădulescu, N. Cheluţă-Georgescu, Maria Munteanu Bărbulescu, Materiale, Oradea, 1979, p. 167-173.

[20] B. Mitrea, Dacia N.S., 24, 1980, p. 372, nr.1; idem, 25, 1981, p. 382, nr. 1; Gh. Poenaru Bordea, Pontica, 7, 1974, p. 224; Maria Munteanu, R. Ocheşeanu, Pontica, 8, 1975, p. 183, nr. 2; Antoneta Vertan, G. Custurea, Pontica, 14, 1981, p. 332-33; nr. 254-255; iidem, Pontica, 15, 1982, p. 282, nr. 514.

GREEK, ROMAN AND BYZANTINE COINS FOUND IN DOBROUDJA

SUMMARY

The authors present here 14 coins found in Constanţa and Tulcea counties. Some of the coins are the first documents which attest traces of contemporary settlements, like Arsa(no. 1), Cotu Văii (no. 8) and Vârtop (nos. 13-14). The batch of coins found in Constanţa is interesting for coin no. 2 which is an autonomuos issue of Tomis and have two countermarks on obverse (first a veiled head, the second, smaller, a helmeter head ?). Coin no. 5 was struck during the joint reign of Justin I and Justinian I and coin no. 6 is a issue of the mint of Cartagina struck in 539/40. In Dobroudja are known four other coins of this mint issued between 537/8-540/1 all of them probably came here by some participants to the military operations in Northern Africa.

EXPLANATION OF THE PLATE

Pl. I. Coins found at Constanţa (2, 4-6), Cotu Văii (8), and Limanu (9).

UN TEZAUR DIN VREMEA LUI MIHAI VITEAZU DESCOPERIT LA MARSILIENI, COMUNA ALBEŞTI, JUDEŢUL IALOMIŢA

RADU OCHEŞEANU

Fragmentul de tezaur de care ne ocupăm aici face parte dintr-un depozit monetar găsit, probabil în anii '70, în satul Marsilieni şi dispersat de către descoperitori. Persoana care, în vara anului 1994, ne-a prezentat monedele spre identificare, ne-a informat doar că tezaurul conţinea un număr mult mai mare de monede de argint, precum şi o monedă de aur, confiscată de Miliţie şi care astăzi ar trebui să se păstreze în tezaurul Băncii Naţionale [1].

Cele 35 de monede ce alcătuiesc fragmentul de tezaur identificat de noi sunt de argint, toate fiind piese de trei groşi. Dintre acestea, 21 de troiaci sunt polonezi, cinci exemplare sunt emise de Marele Ducat al Lituaniei, şapte monede sunt bătute de monetăria din Riga, iar câte o piesă aparţine atelierelor monetare din ducatul Teschen şi principatul transilvănean.

Tabelul I

Structura fragmentului de tezaur pe emitenţi

Nr. crt.	Emitent	Număr monede	%
1	Polonia	21	60
2	Lituania	5	14,28
3	Riga	7	20
4	Teschen	1	2,85
5	Transilvania	1	2,85
		35	99,98

CATALOG

I

POLONIA

Tinuturile Coroanei

Ştefan Báthory 1576-1586

Trei groşi – 1581

1. AR ↗ 2,36 g, 21 mm.
Gumowski, p. 112, nr. 701

Trei groşi – 1585

2. AR ↗ 2,38 g, 21 mm, perforată
Gumowski, p. 113, nr. 713, cu GH

3-4. AR ↓ 2,38 g, 20,5 mm, perforată
AR ↑ 2,24 g, 21,5 mm
Gumowski, p. 113, nr. 713, cu NH

Sigismund III 1587-1632

Trei groşi – 1588

5. AR ← 2,18 g, 21 mm
Gumowski, p. 123, nr. 989, dar I-D, probabil sigla / ⨿D greşeală de tipar în catalog
Atelier: Posen

BSNR, LXXXVI–LXXXVII, 1992–1993, p. 329–331

PDF created with pdfFactory Pro trial version www.pdffactory.com